

Myrdalmonumentet

Recension av Per Axelson & Per Nygren (red.), *Biblioteket.*

Om Jan Myrdals och Gun Kessles samlingar

(Jan Myrdalsällskapet, Askim 2023)

GÖRAN THERBORN

Jan Myrdals JAG var stort och känsligt. Det samtalade helst i monologer; det ristade in sig självt i litteraturen – i självrannsakan, inte i skryt; *a disloyal European* och *family man*, lojal med kommunismen och jordens fördömda. Det ville lämna efter sig ett monument över sig självt. Så blev det, Myrdalbiblioteket i Varberg. Det invigdes i november 2015, möjliggjort av generösa donationer från deckarförfattaren Henning Mankell och den rebelliske och bokslukande hotelldirektören Lasse Diding, som skänkt biblioteket ett solitt borgarhus med källarvåning i utkanten av centrala Varberg.

Det är ett väl motiverat monument. Jan Myrdal var en av Europas stora intellektuella under det sena 1900-talet. På kulturkongressen i Havanna i januari 1968 diskuterades det förväntansfullt om Myrdal skulle komma eller inte (det gjorde han inte). Med fransk kulturell stolthet betraktade Myrdal sig själv som intellektuell, inte som ”författare”, och det är som intellektuell han var en av de riktigt stora. Under kolonialkrigens sista tid var han antiimperialismens språkrör, under folkhemmets avklingande storhetstid den vassaste samhällskritikern. Han var den unga radikala Vietnamgenerationens ikon.

Hans bestående intellektuella arv är nog hans böcker om Afghanistan, Indien och Kina, som lyfte européers blick ut över världen. Och hans föredöme som intellektuell, inte bara som orädd samhällskritiker, utan också som internationell konst- och litteraturkännare, som otroligt beläst

och ständigt nyfiken. Den mörkblå konservative publicisten Gunnar Unger skrev i *Svenska Dagbladet* om Jan Myrdal, ”lärdomsbjässen som jag tycker så mycket om”.

Om monumentet har nu kommit bokverket *Biblioteket*, redigerat av veteranjournalisterna Per Axelson och Per Nygren och utgivet av Jan Myrdalsällskapet. Det är en grandios bok i monumentalfORMAT på nästan 600 sidor, personligt skriven av ett stort antal medverkande, inklusive av Myrdal själv om särskilda aspekter, som om den väldiga samlingens finansiering (bland annat genom svunna tiders frilanshonorar), om mekano (som grundlade hans tekniska färdighet), och om de bilder som format hans bildintresse (klassiska karikatyrer, politiska affischer, tidskriftsomslag med mera).

I klassmedveten tradition ägnas en avslutande avdelning åt det praktiska arbetet och dess volontärer, med att flytta biblioteket från Gun Kessles ärvda gård i Skinnskatteberg till Varberg, att katalogisera samlingarna, att ordna Kessles och Myrdals stora personarkiv, att som bokbindare laga böcker. Dessutom får vi, som i en Myrdalsk jagberättelse, en detaljerad redogörelse för de personliga stormarna kring bibliotekets tillkomst och dess kopplingar till Leninpriset och Jan Myrdalsällskapet.

Biblioteket rymmer inte bara Jan Myrdals böcker och egna publikationer, utan också en stor bildsamling, av historiska karikatyrer från 1800-talets Frankrike, av grafik från Japan och Mexiko, ett särskilt Hogarth-rum med grafik och konsthistoria. Samlingarna innehåller också fotografier och målningar av Gun Kessle, Myrdals långvarigaste och viktigaste livspartner, samt hennes strykjärnssamling. Hon har fått en egen del i boken. Som Myrdal själv skriver borde biblioteket kanske hetat Kessle-Myrdal-biblioteket, men monumentet förblir Myrdals.

De många personliga bidragen, var och en med sin vinkel och sin stil gör den tjocka boken lättläst, i varje fall portionsvis. Bidragsgivarna kommer mestadels från den sextio- och sjuttioalistska svenska maoistmiljö som Myrdal tillhörde, men rymmer ett brett spektrum, från politiska och intellektuella samtida till litteratur- och konsthistoriska och japanologiska specialister.

Vänbokskaraktären är naturlig, men har sin begränsning. Kritiska analyser av biblioteket saknas. Det vill säga frågor om vad Jan Myrdal

hade för böcker i det ena ämnet och det andra, och vilka han inte hade. Ett första intryck, från två korta besök, är att Myrdal var ingen enspårig läsare. På hyllorna finns till exempel både Maos och Stalins verk, och böcker om den stalinistiska och maoistiska terrorn. Balzac-rummet innehåller inte bara Balzac, Dickens och Strindberg utan också Esaias Tegnér. Vi vet att han samlat ett ”nassematerial” av nazistiska periodika. Myrdals bibliotek hade nog inga skandalösa luckor, men han kan omöjligen ha läst och samlat på allt.

En för mig oväntad upptäckt i biblioteket, som inte berörs av de medverkande, var världsmannens intresse för svensk geografi, lokalhistoria och folklore, med förutom lokala monografier långa serier av *Svenska Turistföreningens årsbok*, *Kulturens årsbok*, *Fataburen*.

Biblioteket är en rikt illustrerad guide till ett monument över en av det sena 1900-talets stora europeiska intellektuella, lättläst och mångfasetterad.

Monumentet i Varberg är öppet för alla, med sina 50 000 böcker, sina bilder, strykjärn, mekanobyggen och en rekonstruktion av Myrdals och Kessles Afghanistan-Citroën. Ett turistmål, som också inspirerar till ett intellektuellt rikt liv – och till motstånd mot världens djävlighet.

ANNONS

STEFAN ARVIDSSON

RÖD TRO

SOCIALISTISK KULTUR
OCH LIVSÅSKÅDNING
UNDER TVÅHUNDRA ÅR

LÄS MER OM BOKEN PÅ WWW.ARKIV.NU